

7943

۱۰۰۰
۱
۲۱۶
بوستان کتاب

بسم الله الرحمن الرحيم

www.ketab.ir

مصطفوی‌نیا، سیدمحمدرضی، ۱۳۳۸ -

رفیق‌الزائر: راهنمای عربی در سفر / سیدمحمدرضی مصطفوی‌نیا، رسول دهقان‌ضاد، اسعد
کعبی؛ تهیه دانشگاه باقرالعلوم علیه‌السلام. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات
اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۹۱.

۲۱۶ ص. : جدول. - (مؤسسه بوستان کتاب: ۲۱۳۰. کتاب‌های دانشگاه باقرالعلوم علیه‌السلام:

۵۲) (زبان، ادبیات و هنر: ۲۵۹. ادبیات عرب: ۵۸)

ISBN 978-964-09-2017-6

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

۱. زبان عربی - مکالمه و جمله‌سازی - فارسی. ۲. زبان عربی - خودآموز. ۳. زبان عربی
- واژه‌نامه - فارسی. ۴. فارسی - واژه‌نامه‌ها - عربی. ۵. زیارت‌گاه‌های اسلامی - عراق - راهنماها.
الف - دهقان‌ضاد، رسول. ب - کعبی، اسعد. ج - دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. دانشگاه
باقرالعلوم علیه‌السلام. د - دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ه - عنوان.

۴۹۲/۷۸۲۴

۶۱۱ / م ۶ / ۷ ۱۳۹

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۲۹۲۵۲۶۴

۱۳۹۷

کتاب‌های دانشگاه باقرالعلوم علیه‌السلام / ۵۲

۲۲۰

■ موضوع: ادبیات عرب: ۵۸ (زبان، ادبیات و هنر: ۲۵۹)

■ گروه مخاطب: - تخصصی (طلاب و دانشجویان)

- عمومی

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۱۳۰

مسئله انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۱۸۱

بوسه‌های

رفیق الزائر

راهنمای عربی در سفر

دکتر سید محمد رضی مصطفوی نیا (عضو هیئت علمی دانشگاه قم)

دکتر رسول دهقان ضاد (عضو هیئت علمی دانشگاه قم)

اسعد کعبی

تهیه: دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام

رفیق الزائر

راهنمای عربی در سفر

• نویسندگان: دکتر سید محمد رضی مصطفوی نیا، دکتر رسول دهقان ضاد و اسعد کعبی

• تهیه: دانشگاه باقر العلوم علیه السلام

• ناشر: مؤسسه بوستان کتاب

• لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب

• نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۷ • شمارگان: ۱۰۰۰ • بها: ۲۵۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

printed in the Islamic Republic of Iran

❖ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائی)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۷-۱۵۰۴۲۱۷۴۲، فکس: ۳۷۷۴۲۱۵۴، تلفن پخش: ۳۷۷۴۳۴۲۶

❖ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۰۰۰، عنوان کتاب با شماره ۱۷۰ ناشر)

❖ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۷۸

❖ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خمسری، مجتمع پاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی، شعبه رضوی، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲

❖ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهارراه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۲

❖ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان): فروشگاه کودک و نوجوان: قم، چهارراه شهدا، جنب ابن ارم، تلفن: ۳۷۷۴۳۱۷۹

اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۱۰۰۰۲۱۵۵ یا ۱۰۰۰۲۱۵۵ درخواست به:

E-mail: info@bustaneketab.com پست الکترونیک مؤسسه

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته اند:

- اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب و سرپرستار: ابوالفضل طریقه دار • ویراستار: ولی قربانی
- حروف نگار: معصومه حسینی مجرد • اصلاحات حروف نگاری: خدیجه بزرگر • صفحه آرایی: احمد مؤتمنی
- کنترل نمونه خوانی: محمدجواد مصطفوی • نمونه خوانی: ابوالفضل سلیمانی • کنترل فنی صفحه آرایی: سیدرضا موسوی منش
- مدیر گروه هنری: مسعود نجابتی • طراح جلد: محمود هدایی • اداره آماده سازی: حمیدرضا تیموری
- اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی

رئیس مؤسسه

محمدباقر انصاری

فهرست

۱۳	المقدمة
۱۷	مقدمه
۱۷	زبان عربی و پیدایش لهجه‌ها
۱۹	ضرورت فراگیری لهجه عراقی
۲۰	تفاوت‌های زبان عربی فصیح و لهجه عراقی
۲۲	متد کتاب پیش رو
۲۴	بخش‌های کتاب پیش رو

بخش اول: مکالمه‌های مختلف به لهجه عراقی

۳۱	۱. تعارفات و اصطلاحات روزمره / المجاملات و عبارتها المتداولة
۳۴	۲. ضمایر شخصی / الضمائر الشخصية
۳۵	۳. ضمایر اشاره / أسماء الإشارة
۳۵	۴. استفهام / الاستفهام
۳۶	۵. مکان و زمان / المكان و الزمان

رفیق الزائر

- ۳۸ ۶. فصل ها/ الفصول
- ۳۸ ۷. اعداد/ الأعداد
- ۳۸ الف) اعداد اصلی/ الأعداد الأصلية
- ۴۰ ب) اعداد ترتیبی/ الأعداد الترتیبية
- ۴۱ ج) اعداد کسری/ الكسور
- ۴۲ ۸. اعضای بدن/ أعضاء الجسم
- ۴۳ ۹. اعضای خانواده/ فامیل/ أعضاء العائلة والأقرباء
- ۴۵ ۱۰. طبیعت/ الطبيعة
- ۴۶ ۱۱. کلمات دینی و مذهبی/ مفردات دینیة
- ۴۸ ۱۲. رنگها/ الألوان
- ۴۹ ۱۳. لوازم و اثاثیه خانه/ الأثاث والأدوات المنزلیة
- ۴۹ الف) آشپزخانه/ المطبخ
- ۵۱ ب) اتاق خواب/ غرفة النوم
- ۵۲ ج) هال و پذیرایی/ الصالة و غرفة الاستقبال
- ۵۳ ۱۴. تابلوها و علایم/ اللوحات والعلامات
- ۵۵ ۱۵. جانوران و پرندگان/ الحيوانات والطيور
- ۵۵ الف) جانوران/ الحيوانات
- ۵۶ ب) پرندگان/ الطيور
- ۵۶ ج) حشرات/ الحشرات
- ۵۷ ۱۶. آژانس هواپیمایی/ مكتب الخطوط الجوية
- ۵۷ الف) مراجعه کننده/ المراجع

۵۹	ب) متصدی / المجیب
۵۹	۱۷. در فرودگاه / في المطار
۶۰	خروج / الإقلاع
۶۱	ورود / الوصول
۶۳	باربری (حمل اسباب و اثاثیه) / حمل الأمتعة
۶۴	۱۸. ایستگاه قطار / محطة القطار
۶۵	۱۹. پرسیدن راه و آدرس / السؤال عن الطريق والعنوان
۶۵	الف) بستن / السائل
۶۷	ب) پاسخ دهنده / المجیب
۶۹	۲۰. در هتل / مسافرخانه / في الفندق
۶۹	الف) مراجعه کننده / المراجع
۷۵	ب) متصدی / المجیب
۷۶	۲۱. بازدید از اماکن زیارتی و دیدنی / زيارة المناطق المقدسة والسياحية
۷۸	۲۲. در موزه / في المتحف
۸۰	۲۳. تاکسی / التکسي، سيارة الأجرة
۸۰	الف) مسافر / المسافر
۸۳	ب) راننده / سائق السيارة
۸۳	۲۴. اتوبوس / الحافلة، الأتوبيس، الباص
۸۳	الف) مسافر / المسافر
۸۵	ب) راننده / السائق
۸۵	۲۵. در رستوران / في المطعم

- ۸۵ الف) مراجعه کننده/ المراجع
- ۸۹ ب) متصدی/ النادل
- ۹۰ ج) پیش غذا/ الْمُقَبَّلَات، المُشَهَّيَات
- ۹۰ د) غذا/ الأَطْعِمَة، المأكولات
- ۹۲ هـ) دسر/ شیرینیجات، الحلویات
- ۹۲ و) مخلفات/ الْمُقَبَّلَات، المُشَهَّيَات
- ۹۳ ز) نوشیدنی ها/ المَشْرُوبَات
- ۹۴ ۲۶. خشک شویی / الغسل بالنَّاشف، غسل الثياب
- ۹۴ الف) مراجعه کننده/ المراجع
- ۹۵ ب) متصدی/ المجیب، المسئول
- ۹۵ ۲۷. در خرید/ التسوَّق
- ۹۵ الف) مراجعه کننده/ المراجع
- ۱۰۰ ب) متصدی/ المجیب
- ۱۰۱ ۲۸. سوپرمارکت/ المَتَجَر
- ۱۰۱ الف) مراجعه کننده، خریدار/ المراجع، المشتري
- ۱۰۵ ب) متصدی، فروشنده/ المجیب، البائع
- ۱۰۶ ۲۹. میوه فروشی و سبزی فروشی / البَقَال، بائع الفواكه والخضار
- ۱۰۶ الف) خریدار/ المشتري
- ۱۰۸ ب) فروشنده/ البائع
- ۱۰۸ ۳۰. قصابی / القِصَابَة
- ۱۰۸ الف) خریدار/ المشتري

- ۱۱۱ (ب) فروشنده/البائع
- ۱۱۱ ۳۱. قنادی و نانوائی / الحَلَوَانِيَّة و الخَبَازِيَّة
- ۱۱۱ الف) خریدار/المشتري
- ۱۱۳ (ب) فروشنده/البائع
- ۱۱۴ ۳۲. پارچه فروشی، بزازی / بائع الأقمشة، البرّاز
- ۱۱۴ الف) خریدار/المشتري
- ۱۱۷ (ب) فروشنده/البائع
- ۱۱۷ ۳۳. فروشگاه پوشاک، بوتیک / مَتَجَرِّيع الثِّيَاب
- ۱۱۷ الف) خریدار/المشتري
- ۱۲۰ (ب) فروشنده/البائع
- ۱۲۱ ۳۴. در کتابفروشی / في مَتَجَرِّيع الكتب، في المكتبة التجارية
- ۱۲۴ ۳۵. عكاسی / التّصویر
- ۱۲۴ الف) خریدار/المشتري
- ۱۲۸ (ب) فروشنده/البائع
- ۱۲۹ ۳۶. اسباب بازی فروشی / مَتَجَرِّيع لُعَب الأطفال
- ۱۲۹ الف) خریدار/المشتري
- ۱۳۱ (ب) فروشنده/البائع
- ۱۳۲ ۳۷. لوازم آرایشی و عطر فروشی
- ۱۳۲ الف) خریدار/المشتري
- ۱۳۴ (ب) فروشنده/البائع
- ۱۳۴ ۳۸. آرایشگاه/ مَحَلّ الحِلَاقَة، صالون الحِلَاقَة

- ۱۳۴ الف) مشتری / المشتري
- ۱۳۷ ب) آرایشگر / الحلاق
- ۱۳۸ ۳۹. کیف و کفش فروشی
- ۱۴۱ ۴۰. طلا فروشی / الصّانغ، بائع الذهب
- ۱۴۳ ۴۱. ساعت فروشی / السّاعاتي، بائع السّاعات
- ۱۴۳ الف) خریدار / المشتري
- ۱۴۴ ب) فروشنده / البائع
- ۱۴۵ ۴۲. وسایل برقی و لوازم خانگی / الأجهزة الكهربائيّة و الأدوات المنزليّة
- ۱۴۵ الف) خریدار / المشتري
- ۱۴۸ ب) فروشنده / البائع
- ۱۴۹ ۴۳. عینک سازی / بائع النظارات. صانع النظارات
- ۱۴۹ الف) مراجعه کننده / المراجع
- ۱۵۱ ب) متصدی / المجيب
- ۱۵۱ ۴۴. پست و مخابرات / البريد و الاتصالات
- ۱۵۳ ۴۵. در بانک / في المصرف، في البنك
- ۱۵۵ ۴۶. در کلانتری / في مركز الشرطة، في مخفر الشرطة
- ۱۵۵ الف) مراجعه کننده / المراجع
- ۱۵۷ ب) متصدی / المجيب
- ۱۵۷ ۴۷. در بیمارستان، در مطب
- ۱۵۷ الف) مراجعه کننده / المراجع
- ۱۶۳ ب) متصدی / المجيب

۱۶۶	۴۸. دندان پزشکی / طبیب الأسنان
۱۶۶	الف) مراجعه کننده / المراجع
۱۶۸	ب) متصدی / المجیب
۱۶۹	۴۹. در داروخانه / في الصيدليّة

بخش دوم: معرفی عراق و شهرهای مهم آن

۱۷۵	جغرافیای عراق
۱۷۶	قرسیت
۱۷۷	دین
۱۷۸	اماکن زیارتی و سیاحتی عراق
۱۷۸	الف) مراکز دینی و زیارتگاههای مذهبی
۱۷۹	نجف اشرف
۱۷۹	جایگاههای زیارتی و دیدنی نجف اشرف
۱۸۴	کربلا
۱۸۵	جایگاههای زیارتی کربلا
۱۸۸	کاظمین
۱۸۹	جایگاههای زیارتی و دیدنی کاظمین
۱۹۲	سامرا [سرّ من راه]
۱۹۳	جایگاههای زیارتی سامرا
۱۹۳	مراکز دیدنی و تاریخی سامرا
۱۹۵	کوفه

رفیق الزائر

- ۱۹۶ جایگاہ‌های زیارتی و دیدنی کوفہ
- ۲۰۰ حِلّہ
- ۲۰۰ جایگاہ زیارتی و دیدنی شہر حِلّہ
- ۲۰۴ کُفل
- ۲۰۵ بغداد
- ۲۰۵ جایگاہ‌های زیارتی بغداد
- ۲۰۸ مراکز دیدنی و تاریخی بغداد
- ۲۱۰ بصرہ
- ۲۱۱ جایگاہ‌های زیارتی و دیدنی بصرہ
- ۲۱۲ ب) آثار باستانی عراق
- ۲۱۲ ۱. شہر آشور
- ۲۱۲ ۲. شہر کالح
- ۲۱۳ ۳. شہر نینوا
- ۲۱۳ ۴. شہر حَضِر
- ۲۱۳ ۵. طاق کسری (انوشیروان) یا شہر تیسفون
- ۲۱۴ ۶. شہر بابل
- ۲۱۵ ۷. بوریسیا
- ۲۱۵ ۸. کاخ اخضر
- ۲۱۶ ۹. شہر حیرہ
- ۲۱۶ ۱۰. اور

المقدمة

بسم الله الرحمن الرحيم
وبه نستعين والصلاة والسلام على أفصح من نطق بالضاد
من المرسلين، وعلى آله الطيبين الطاهرين

لقد عرفت الأخ مؤلف الكتاب دكتوراً وأستاذاً وكاتباً، توغّلت في معرفته،
فعرفته شريفاً في نسبه، سيّداً في أصله، مؤدباً في طبعه، شفافاً في سجيّته،
بسوماً في وجهه، منطقياً في رأيه، خلوقاً في معاملته. كما رأيته متواضعاً في
إدارته وأبياً في كرامته.

لقد ألّف وأصدر عدداً من الآثار المتعلقة بتخصّصه، فكانت فيها فائدتها و
لها روادها. فبارك الله في جهوده في علمه، وجهاده في قلمه.
لقد قدّم مؤلفه الأخير «رفيق الزائر» لأطلع عليه وطلب إليّ من باب الزمالة،
إن كان أهلاً للتقريظ فلا بأس بتعريفه لقراءه. مع أنني دون ذلك، إلا أنّ تواضعه
قاده إليّ، ووضع مسؤوليته عليّ.

طالعت من الكتاب ما فيه الكفاية، ولمست ما بذله الدكتور من جهودٍ و
عناية، فكان فيما احتواه حسنٌ، وأدعو الله أن يوفقه في مسيرته النتاجية إلى ما
هو أحسن.

فقد وجدت فيه من الإيجابيات كثيراً، وأهمها نقاط ثلاث:

١. اختيار المؤلف للغة الترجمة لهجة العراق الدارجة حيث إن العراق جار
عريق و بلد صديق، يتوافد من الإيرانيين عليه سنوياً آلاف مؤلفة لزيارة العتبات
المقدسة حيث ضمت تربة هذا البلد المبارك ستة من أئمة أهل البيت (عليه السلام) إضافة
إلى آخرين من الشهداء والأولياء، فلهجته أهم من اللهجات الأخرى السائدة
في العالم العربي.

٢. اختياره اللغة الفصحى إضافة إلى لغة البلد الدارجة كي يكون
للمسافر الإيراني خياراً فكل مقام مقال، فأحياناً يرى الدارجة
هي المساعد الأوحده في شق طريفه في الأوساط الشعبية، وتارة
أخرى يرى الفصحى هي المعين الذي لا يمكن الاستغناء عنه في الأوساط
المثقفة.

٣. ختام الكتاب و ختامه مسك، حيث أتحف الكتاب بنقطة موجزة عن
جغرافية العراق و تاريخ مدنه و مجتمعه و ما يضم من مرقد لأهل بيت العصمة و
الطهارة (عليه السلام) و مرقد النّوّاب الأربعة في بغداد إلى ذكر كثير من المساجد
التاريخية و المدارس الدينية و المباني الأثرية و هذه النبذة القيمة موضع فائدة
عظيمة للمسافر إلى العراق؛ لأنها دليل و مرشد لكل من أراد التحوّل في
هذا البلد.

أخي الزائر الكريم:

رفيقك، هذا هو خير جليس لك في محال إقامتك التي تحلّ فيها، أو في تجوالك حيث المراقد المطهرة بأصحابها، والآثار المعبرة بعبورها والأسواق الرائجة بسلعها، والمساجد العامرة بأهلها فهو معك ومعينك، وجليسك وأيساك؛ إذ يحلّ عقدة لسانك، ومشكلة بيانك، فهو ملجأك في ملّمات التفاهم والمجاملات، ومنجيك في ورطة الأسواق والمعاملات.

وأخيراً الله أسأل أن يوفق زميلنا في التدريس الدكتور المؤلف السيد المصطفوي في منبئاته الراشدة وإصداراته الرائدة إنه سميع مجيب.

محمد الحيدري

١٣٩٠/٢/١٠

١٤٣٢/٥/٢٦

مقدمه

به نام آن که جان را فکرت آموخت
چراغ دل به نور جان برافروخت

زبان عربی و پیدایش امجدها

با ظهور شریعت مبین در شبه جزیره عربستان و گسترش آن در سرزمین های مختلف، زبان عربی نیز این فرصت را یافت تا به حکم آن که زبان قرآن و زبان پیامبر مکرم اسلام و یاران راستین ایشان است، نام خود را در جرگه پویاترین ها به ثبت برساند.

آری! مسلمانان برای فراگرفتن آموزه های دینی، خود را با گزیراز یادگیری زبان عربی می دیدند؛ چرا که تمام میراث برجای مانده از پیام آور این کیش پاک به زبان مذکور بود. گذشت روزها با خود افزایش تعداد مسلمانانی را به دنبال داشت که در کنار زبان مادری خویش، عربی را هم می آموختند تا به نوعی کلید این گنج با ارزش معنوی را در اختیار بگیرند.

با حاکمیت یافتن عرب‌ها در جهان اسلام و تبدیل شدن زبان عربی به زبان غالب، اندکی اوضاع متفاوت شد یعنی این‌که طوایف مسلمان باید عربی را نه تنها به عنوان زبان دین؛ بلکه به عنوان ابزار ارتباط با حاکمان، به کار می‌گرفتند و به این ترتیب، اندک اندک، زبان رسمی برخی سرزمین‌های تحت حاکمیت عرب‌ها تغییر یافت و عربی در جای آن نشست.

نباید فراموش کرد که زبان‌ها مانند هر موجود زنده‌ای در دنیا دست خوش تغییر می‌شوند. اگر به کتاب‌های جامعه‌شناسی زبان و مباحثی که در خصوص ورود صامت‌ها و مصوت‌های جدید به زبان رسمی نگاهی بیندازیم، می‌بینیم که برخی از این مصوت‌ها و صامت‌ها از دیگر زبان‌ها یا زبان‌های پیشین وارد زبان رسمی یک سرزمین می‌شوند.

کوتاه‌سخن این‌که با ورود صامت‌ها و مصوت‌های الحاقی که از دیگر زبان‌ها یا زبان‌های پیشین یک قوم، زبان عربی مورد استفاده در آن قوم نیز دچار تغییر گردید؛ البته در کنار این وام‌گیری صامت و مصوتی، نباید از دگردیدی طبیعی زبان‌ها در طول زمان غافل بود.

در حقیقت، میل به ساده‌سازی هرچه بیشتر زبان، سری‌گوشوران و استفاده از ظرفیت‌های انعطافی زبان در جهت تحقق اهداف ارتباطی، عواملی است که دست به دست هم می‌دهد تا دگردیدی‌های متفاوتی - چه در سطح آوایی و چه در سطح واژه‌ای و نحوی - به وجود آید. به هر رو، باید به این نکته توجه کرد که نمی‌توان زبان را در خلأ نگاه داشت. زبان در

جامعه به وجود می‌آید و در آن رشد می‌کند و قوام خود را از گویشوران خویش دارد.

به هر حال، عوامل یادشده دست به دست هم دادند تا در کنار زبان عربی فصیح، لهجه‌ها و حتی گویش‌های متفاوتی مجال ظهور بیابند که از آن جمله می‌توان به لهجه عراقی اشاره کرد.

ضرورت فراگیری لهجه عراقی

فراگیری لهجه عراقی از چند جهت برای ما ایرانیان از اهمیت به سزایی برخوردار است. دلیل نخست این امر، واقع شدن قبور ائمه شیعه از جمله امام علی (علیه السلام) و امام حسین (علیه السلام) در این کشور می‌باشد که باعث شده است تا عراق سالانه پذیرای میلیون‌ها ایرانی باشد که سختی سفر را تحمل می‌کنند و برای دیدار با ائمه خویش به این سرزمین می‌شتابند. حضور در این کشور و گذراندن یک دوره زمانی - هر چند کوتاه - می‌تواند که زائران گرامی با مردم این کشور، رابطه زبانی داشته باشند و نیازهای خویش را از این طریق تأمین نمایند.

از دیگر عواملی که ما ایرانیان را برای فراگیری لهجه عراقی ترغیب می‌کند، هم‌کیشی مردم ایران با ملت عراق است، یعنی اسلام در حکم گرهی می‌باشد که این دو را به یکدیگر پیوند می‌زند.

وجود روابط گسترده اقتصادی نیز در حکم دیگری است که ضرورت فراگیری لهجه عراقی را برای ساکنان ایران زمین بیشتر می‌کند.

یعنی این که حضور اقتصادی تجار و بازرگانان ایرانی در این کشور، می‌طلبد که این افراد یا حداقل مترجمان آن‌ها تسلط کافی بر این لهجه داشته باشند.

پرسشی که شاید در این جا ذهن مخاطب را به خود مشغول کند، این است که با وجود زبان فصیح در حکم زبان معیار می‌باشد، یادگیری لهجه چه ضرورتی دارد؟

در پاسخ به این پرسش منطقی باید گفت که بسیاری از افراد، با وجود توانایی لازم برای فهم زبان معیار، فاقد توانایی علمی لازم برای گفت‌وگو به زبان فصیح هستند. به همان لهجه عراقی صحبت می‌کنند که در این صورت، یک غیر عرب زبان نیاز به آن دارد تا حداقل این لهجه را بفهمد.

تفاوت‌های زبان عربی فصیح و لهجه عراقی

اولین تفاوت میان زبان عربی فصیح و لهجه عراقی، دو صامت «گ، چ» هستند. برخی‌ها بر این باورند که این دو صامت از زبان فارسی وارد لهجه عراقی شده است. برخی دیگر نیز معتقدند که ورود این دو صامت تحت تأثیر زبان ترکی بوده و جماعتی دیگر، دیدگاهی متفاوت دارند. موضوع هر چه که باشد، باید بدانید در لهجه عراقی، صامت «تاد» به «گاف» تبدیل می‌شود. به عنوان نمونه «قرب» تلفظ «گرب» به خود می‌گیرد.

صامت «کاف» نیز به «چ» تبدیل می‌شود به عنوان نمونه می‌توان به

کلمه «کم» به معنای «چند» اشاره کرد که در لهجه عراقی تبدیل به «چم» می شود.

نکته ای که نباید از نظر دور داشت، این است که تمامی واژگانی که در آن حروف «کاف و قاف» وجود دارند، دست خوش این تغییر نمی شوند یعنی این که نباید گمان کرد که این تغییر هیچ استثنائی ندارد.

از جمله تغییرات دیگری که در این لهجه روی می دهد، ادغام کلمات است که باید خوب به آن توجه داشت. به عنوان نمونه، عبارت «ماأرید» که تبدیل به «مارید» می شود.

از سوی دیگر، کلماتی که ریشه فصیح دارند، (صرف نظر از تبدیل حروف «کاف» و «قاف») نیز دست خوش تغییراتی می شوند. به عنوان نمونه:

- کلمه «این» تبدیل به «وین» می شود.

- عبارتی هم چون «عندکم...» تبدیل به «عدکم» می گردد یعنی یکی از حروف حذف می شود.

- در بسیاری از مواقع حرف آخر کلمات ساکن می شود و اگر بعد از آن حرف ساکن شده، «ال» تعریف قرار داشت، «الف» آن حرکت کسره می گیرد. به عنوان مثال «أرید الکتاب» که در آن، حرف «دال» ساکن می شود و بعد از آن «الکتاب» تلفظ می گردد.

- در افعال مضارع، حروف مضارعه ساکن می گردند و یک «الف» مکسور اضافه می گردد تا تلفظ ممکن گردد. مانند «تساعد» که در هنگام

بیان تبدیل به «اِثْسَاعِدْ» می شود که البته این قاعده همیشه کاربرد ندارد به عنوان نمونه فعل «تقدر» در هنگام بیان تبدیل به «تَکْدُرُ» می گردد؛ ولی نقطه مشترک در مورد هر دوی آن ها تبدیل به حرکت «ضمه» به «کسره» است. در فصیح، تلاش بر آن است تا خوش ساخت ترین استراکچرهای نحوی مورد کاربرد قرار گیرد؛ ولی این قاعده در مورد بسیاری از لهجات صدق نمی کند. به عنوان نمونه و بر اساس تعریفی که ساخت گرایان از یک جمله خوش ساخت عربی نموده اند، لازم است که عبارات پرسشی در آغاز جمله بیاید و بعد از آن، بقیه جمله ذکر گردد؛ ولی این امر در مورد لهجه ها صدق نمی کند. به عنوان نمونه به این عبارت نگاه کنید:

مُدَّةِ الْحَجَزِ لِشَوِک؟

در این عبارت، باید بخش پایانی در ابتدا ذکر شود و عبارت «مدّة الحجز» به واپسین بخش منتقل شود که این امر در این جا رعایت نشده است؛ البته فراموش نکنید که در اکثر موارد، این موضوع (خوش ساخت بودن عبارات) رعایت می شود ولی توان این را بدون استثنا دانست.

متد کتاب پیش رو

کتاب پیش رو که عنوان «رفیق الزائر» را به خود گرفته است، از دو خط مشی در آموزش زبان سود برده است که به ترتیب عبارتند از:

1. Audiolingual method
2. The notionl _ funtional method

در متد اول که یکی از متدهای سودمند در آموزش زبان محسوب می‌شود و با وجود بروز نظریات جدید در آموزش زبان هم چنان نقش خود را به عنوان یک ابزار سودمند حفظ کرده است، یک ساختار به فرد داده می‌شود و سپس این امکان برای فرد فراهم می‌آید تا این ساختار تازه را با کلمات جدید بیازماید و به مرور زمان و در نتیجه تکرار، ساختار مذکور در ذهن فرد جای خود را باز می‌کند و زبان آموز در جریان یادگیری خواهد آموخت که جای این کلمات در کجا است. به این عبارت توجه کنید:

تَگْدَرُ اِثْجِیْبُ لِي.. لَوْ سَمَحْتُ؟

زبان آموز فراموشی می‌کند که می‌تواند در آن جای خالی نام هر غذا یا پیش غذایی را که می‌خواهد، قرار دهد. به عنوان نمونه، چنین عبارتی را بسازد:

تَگْدَرُ اِثْجِیْبُ لِي	صَحْنُ / طَلاَصْ	لَوْ سَمَحْتُ؟
تَگْدَرُ اِثْجِیْبُ لِي	خَاشُوگَه، لَعَقَه	لَوْ سَمَحْتُ؟
تَگْدَرُ اِثْجِیْبُ لِي	سَچِّینْ / چَطَلْ، سَوَکْ	لَوْ سَمَحْتُ؟
تَگْدَرُ اِثْجِیْبُ لِي	خُبْزُ / ثَلْجُ	لَوْ سَمَحْتُ؟
تَگْدَرُ اِثْجِیْبُ لِي	زَبْدُ فِلْفِلْ	لَوْ سَمَحْتُ؟
تَگْدَرُ اِثْجِیْبُ لِي	مِلَحْ / شَکَرْ / عَصِیرُ لَیْمُونْ	لَوْ سَمَحْتُ؟

فکر می‌کنید که اگر چندبار ساختار فوق مورد استفاده قرار گیرد، چه اتفاقی می‌افتد؟ آری! درست حدس زدید. دیگر زبان آموز می‌تواند به راحتی این ساختار را مورد استفاده قرار دهد.

درمتد دوم، فرد موقعیت‌های کاربردی را مد نظر خویش قرار می‌دهد. نگارندگان این کتاب تمامی موقعیت‌های احتمالی که یک زائر می‌تواند با عنوان روبه‌رو شود، را مورد بررسی قرار داده‌اند و احتمالات متفاوت را نیز مد نظر قرار داده‌اند.

بخش‌های کتاب پیش رو

کتاب پیش رو از دو بخش اصلی تشکیل شده است. در بخش اول مکالمه‌های مختلف به لهجه عراقی آمده و در بخش دوم نیز نگارندگان اطلاعاتی جالب، در خصوص اماکن زیارتی و سیاحتی شهرهای مختلف عراق ذکر کرده‌اند که این امر به هموطنان عزیز ایرانی اجازه می‌دهد تا برنامه‌ریزی دقیق‌تری را برای بازدید از اماکن مختلف (اعم از زیارتی، تاریخی و سیاحتی) این کشور داشته باشند.

بخش اول که به مکالمه‌های مختلف به لهجه عراقی اختصاص دارد، به گونه‌ای ماهرانه تنظیم شده است. در اولین گام، عبارت‌های تعارف و احوال‌پرسی ذکر شده که کاملاً مشابه کتاب‌های معتبر مکالمه (به زبان‌های مختلف از جمله انگلیسی) می‌باشد.

فرد بعد از یادگیری عبارت‌های احوال‌پرسی، ضمایر و اسماء اشاره را می‌آموزد تا در معرفی خود و افراد همراهش در یک محیط خارجی دچار مشکل نشود.

زبان‌آموز پروسه یادگیری خود را با فراگرفتن عبارت‌های پرسشی

ادامه می‌دهد و سپس می‌آموزد چطور در مورد محل قرارگرفتن اماکن مختلف و هم‌چنین زمان سؤالاتی را از مخاطب خود بپرسد.

مخاطب گرامی این کتاب می‌تواند نام وسایل و ادوات مختلف منزل را فرا بگیرد تا هنگام خرید، مشکلی برای انتقال مفاهیم نداشته باشد یا حداقل این مشکل به حداقل برسد.

در گام بعد، خواننده می‌تواند با تابلوهای مختلف آشنا شود تا مبادا ناآشنایی با این علائم برای فرد در دسرافزین شود. ضمناً آشنایی با این علائم می‌تواند به فرد در ارائه یک چهره مناسب از فرهنگ و تمدن ایرانی کمک کند.

بعد از آشنایی با تابلوها، نوبت به رزرو بلیت در دفاتر جهانگردی و سپس ورود به فرودگاه می‌رسد. در این بخش، کلیدی‌ترین و کاربردی‌ترین عبارات‌ها ذکر شده است. ضمناً دو حالت «خروج از مرزهای هوایی» و «ورود به مرزهای هوایی» مورد بررسی قرار گرفته است.

پس از فرودگاه، نوبت به ایستگاه قطار می‌رسد که فرد در این بخش می‌تواند عبارات‌های مخصوص خرید بلیت و سؤال در مورد زمان رسیدن قطار، شماره کوپه و واگن و... فراگیرد.

یکی دیگر از موقعیت‌هایی که یک مسافر با آن مواجه می‌شود، حضور در هتل است. فرد در این بخش عبارات‌های مخصوص به اجاره کردن یک اتاق و مسائل مربوط به آن را فرا می‌گیرد.

از دیگر موضوعاتی که در این کتاب مورد بحث قرار گرفته است، می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۱. کرایه کردن تاکسی
۲. حضور در رستوران و سفارش دادن غذا یا پیش غذا
۳. حضور در خشک‌شویی
۴. حضور در بازار و خریدن سوغات که یکی از عادات ما ایرانی‌هاست
۵. حضور در سوپرمارکت و خرید کالاهای مورد نیاز
۶. حضور در میوه‌فروشی و خرید میوه
۷. حضور در قصابی و خرید گوشت
۸. حضور در قنادی و نانپزی
۹. حضور در فروشگاه پارچه و پوشاک
۱۰. حضور در کتاب‌فروشی و خرید کتاب
۱۱. حضور در اسباب‌بازی‌فروشی
۱۲. حضور در فروشگاه لوازم‌فروشی
۱۳. حضور در پیرایشگاه و اصلاح موی سر
۱۴. حضور در فروشگاه کیف و کفش
۱۵. حضور در طلافروشی
۱۶. حضور در ساعت‌فروشی
۱۷. حضور در فروشگاه وسایل الکترونیکی

۱۸. حضور در اداره پست

۱۹. حضور در بانک

۲۰. حضور در اداره پلیس

۲۱. حضور در بیمارستان و مراکز درمانی

۲۲. حضور در داروخانه

آنچه گذشت بخشی از موضوعاتی است که در مکالمه‌های این کتاب، مورد بحث قرار گرفته است. برخی از این مکالمات شامل دو بخش می‌باشد که در نخستین بخش، سؤالات مشتری و در بخش دوم، جواب‌های احتمالی متصدی آمده است.^۱

دومین بخش کتاب - همان طور که پیش از این نیز اشاره شد - به معرفی شهرهای مهم کشور عراق که در ذیل آمده می‌پردازد:

۱. نجف اشرف

۲. کوفه

۳. کربلا

۴. بغداد

۵. کاظمین

۶. سامرا

۷. حله

۱. کلماتی که با نشان * آمده، مناسب است در جای جمله قبل استفاده شود.

۸. کفل

۹. بصره

انتظاری که در پایان از تمامی مخاطبان عزیز می رود آن است که با نگاه خطاپوش خود، بر کوتاهی ها و نقص های موجود در این اثر بنگرند و راهنمایی های خویش را به نگارندگان ابلاغ دارند. امید آن که اثر پیش رو - برای خانواده علم و ترجمه ایران - هرچه سودمندتر و مفیدتر واقع گردد. در پایان از همه دست اندرکاران مجموعه وزین بوستان کتاب که در آماده سازی و نشر اثر تلاش نمودند، سپاس گزاریم.

دکتر سیدمحمدرضی مصطفوی نیا

و دکتر رسول دهقان ضاد

اعضای هیئت علمی دانشگاه قم